

Starters-enquête

9 september 2014

Een initiatief van AOb-Groene Golf en het NCRV-programma Altijd Wat

EEN STROEVE START

Een fantastische baan, maar heel erg zwaar. De Groene Golf – de jongerenafdeling van de AOb – heeft kort voor de zomer een enquête gehouden onder starters die maximaal vijf jaar voor de klas stonden. Daaruit blijkt dat de opleiding en begeleiding van starters nog een stuk beter kan. Daarnaast wordt duidelijk dat de hoge werkdruk en een laag salaris belangrijke oorzaken zijn om na te denken over het verlaten van het onderwijs.

De belangrijkste conclusies op een rij:

De kwaliteit van het werk in het onderwijs

- *Starters in basis en voortgezet onderwijs geven als rapportcijfer hun baan een dikke 7*
- *De drie belangrijkste plussen van een onderwijsbaan zijn:
 1. werken met leerlingen
 2. afwisselend werk
 3. maatschappelijk nuttig werk*
- *Desondanks denkt 63% wel eens over het verlaten van het onderwijs*
- *In het basisonderwijs zijn de drie belangrijkste redenen daarvoor:
 1. de hoge werkdruk
 2. Lastig een baan te vinden
 3. Slecht betaald*
- *In het voortgezet onderwijs zijn de drie belangrijkste redenen daarvoor:
 1. de hoge werkdruk
 2. Slecht betaald
 3. Slechte werksfeer*
- *De hoge werkdruk wordt voornamelijk verklaard door administratieve lasten en niet lesgebonden taken zoals mentorschap, werkweken en ouderavonden.*
- *In beide sectoren noemen de geënquêteerden in de open antwoorden opvallend vaak veeleisende ouders als werkdruk-verhogende factor*

De kwaliteit van opleiding en begeleiding

- *Starters vinden opvallend vaak dat hun opleiding ze niet goed genoeg heeft voorbereid op hun eerste jaar (47% basisonderwijs, 38% voortgezet onderwijs)*
- *91 procent van de starters wil in het eerste jaar begeleiding*
- *In het basisonderwijs krijgen opvallend weinig inderdaad begeleiding: slechts 50%*
- *In het voortgezet onderwijs is dat beter geregeld. Starters hebben volgens de cao recht op 20% lesreductie voor hun inwerkprogramma. Desondanks geeft 20% aan dat zij géén begeleiding hebben gehad.*

Tabellen startersenquête 2014

De deelnemers

In mei 2014 heeft het ITS van de Radboud Universiteit Nijmegen in opdracht van de Algemene Onderwijsbond een enquête gehouden onder jonge docenten over hun ervaringen bij de start van hun loopbaan in het onderwijs. Hiervoor werden ruim 11.000 docenten van onder de 35 aangeschreven. Daarvan reageerden er 2.024, waarvan er 848 maximaal vijf jaar voor de klas staan en daarom als starter tellen.

Deelnemers per sector	aantal	%
Basisonderwijs	426	50%
Speciaal basisonderwijs	55	6%
Voortgezet onderwijs	285	34%
Speciaal voortgezet onderwijs	21	2%
Middelbaar beroepsonderwijs	42	5%
Hoger onderwijs	19	2%
Total	848	100%

Voor de sectoren basisonderwijs en voortgezet onderwijs zijn er voldoende deelnemers om harde conclusies te trekken, voor de andere sectoren zijn dat er te weinig. Slechts bij enkele vragen zullen de resultaten daarvan als indicatie ter vergelijking worden opgenomen. Na analyse van de resultaten blijkt dat de verschillen per leeftijd, aantal jaren voor de klas of regio niet of nauwelijks relevant zijn. De grootste verschillen zijn er per sector.

De baan

Het vinden van een baan is lastiger door krimp en bezuinigingsmaatregelen. Gemiddeld vindt een derde het lastig of zeer lastig om werk te vinden, maar het verschilt per regio. In Friesland is werk zoeken het moeilijkst, vinden de starters.

Friesland	50%
Utrecht	37%
Limburg	36%
Overijssel	35%
Drenthe	32%
Noord-Brabant	32%
Zeeland	31%
Noord-Holland	30%
Gelderland	30%
Flevoland	28%
Zuid-Holland	24%
Groningen	24%

Overigens zijn de starters niet erg verhuisbereid: 54 procent wil uitsluitend in de eigen provincie werken en 42 procent ook wel in de direct aangrenzende provincie. Slechts 4 procent maakt het niet uit waar zij een baan vinden.

De starters hebben over het algemeen een vaste baan:

Ik heb tijdelijk werk in het onderwijs	39%
Ik heb een vaste baan in het onderwijs	61%

Van degenen met een tijdelijk contract, heeft het merendeel uitzicht op vast werk:

Een tijdelijk contract met uitzicht op een vaste baan	42%
Een invalbaan voor minder dan drie dagen	15%
Een invalbaan voor drie of meer dagen	37%
Een plek in een invalpool	5%
Een oproepcontract voor losse uren	2%

Van de mensen met een tijdelijk contract is het merendeel in dienst van het schoolbestuur:

De school/het schoolbestuur waar ik werk	77%
De invalpool van meerdere scholen	7%
Een uitzendbureau	2%
Een payroll-contract bij een ander dienstverleningsbureau of bv	13%
Weet ik niet	1%

Het overgrote deel heeft een grote deeltijdbaan of een fulltimebaan

Deeltijd tot 20%	3%
Deeltijd tot 50%	11%
Deeltijd tot 80%	35%
Fulltime	51%

Een flink deel zou méér willen werken. Vooral de mensen met een deeltijdbaan van 20% of minder wil driekwart méér werken. Van de fulltimers wil 11% minder werken. Gemiddeld ligt dat op onderstaande percentages voor allen:

Ja, tevreden met omvang baan	72%
Nee, ik zou meer willen werken	21%
Nee, ik zou minder willen werken	7%

Waardering huidige baan

Gemiddeld krijgt het werken in het onderwijs een dikke voldoende: een 7,2. Hoewel het om kleine aantallen, gaat lijkt het er op dat de waardering voor werken in het speciaal onderwijs meer voldoening geeft en in het mbo zichtbaar minder. Starters in basis en voortgezet onderwijs geven hun werk een 7,3 of 7,2.

bao	Sbao	vo	vso	mbo	hbo	gemiddeld
7,3	7,4	7,2	7,7	6,5	7,3	7,2

Het aantrekkelijkste van werken in het onderwijs is het werken met leerlingen, de afwisseling en het maatschappelijk nut. In het voortgezet onderwijs, mbo en hbo valt op dat vrijheid enorm veel hoger scoort dan in het basisonderwijs.

Wat is het aantrekkelijke van werken in het onderwijs?

	bao	sbao	vo	Vso	mbo	hbo
Werken met leerlingen	95%	100%	87%	85%	87%	65%
Afwisselend werk	65%	73%	53%	45%	42%	41%
Maatschappelijk nuttig werk	50%	44%	51%	60%	53%	35%
Veel zelfstandigheid	27%	20%	33%	35%	29%	35%
Veel vakantie	13%	11%	18%	25%	16%	24%
Interessante collega's	11%	16%	9%	10%	8%	35%
Veel vrijheid	9%	9%	25%	5%	34%	47%
Goede ontwikkelingsmogelijkheden	8%	13%	7%	0%	16%	6%
Goed salaris	2%	0%	1%	0%	3%	0%

Een leuke baan, dus. Desondanks denkt een flink percentage wel eens aan stoppen met de onderwijs carrière.

Denk je er wel eens over wel eens om het onderwijs te verlaten?

bao	Sbao	vo	vso	mbo	hbo
63%	47%	63%	55%	71%	76%

Opvallend veel starters denken er over het onderwijs te verlaten. Een leuke baan, maar voor bijna twee derde in basis- en voortgezet onderwijs toch niet aantrekkelijk genoeg. Opvallend is naast de lage waardering voor de baan ook het hoge percentage dat het onderwijs uit wil in het mbo.

De geënquêteerden mochten maximaal drie redenen noemen waarom zij denken over het vertrek uit het onderwijs. De hoge werkdruk scoort het hoogst, maar daarna zijn er verschillen. In het basisonderwijs volgt de moeite die het kost om een goede baan te vinden. In het voortgezet onderwijs is de slechte betaling een belangrijke tweede. Opvallend is nog wel dat een slechte werksfeer in het voortgezet onderwijs op de derde plaats komt met 25%.

Redenen om het onderwijs te verlaten:

	bao
Hoge werkdruk	66%
Lastig een baan te vinden	58%
Slecht betaald	41%
Toename aan kinderen met een rugzak	21%
Te weinig professionele ruimte	17%
Slechte werksfeer	14%
Geen plezier halen uit het lesgeven	10%
Slecht contact met ouders	6%
Niet voldoende vaardigheden	4%
Slecht contact met kinderen	1%

	vo
Hoge werkdruk	78%
Slecht betaald	57%
Slechte werksfeer	25%
Te weinig professionele ruimte	22%
Lastig een baan te vinden	21%
Geen plezier halen uit het lesgeven	18%
Toename aan kinderen met een rugzak	17%
Slecht contact met ouders	4%
Niet voldoende vaardigheden	4%
Slecht contact met kinderen	2%

Werkdruk

Hoe heb jij het eerste jaar ervaren?

erg leuk	28%
leuk	24%
te doen	12%
zwaar	22%
erg zwaar	14%

Een mix van leuk en zwaar, zoals de dikke voldoende voor de baan en het hoge percentage dat de sector vanwege werkdruk etc. wil verlaten al aangeeft.

Het aantal groepen dat een docent heeft is daarbij van belang. In de enquête geeft 18 procent van de starters in het basisonderwijs aan dat zij drie of meer verschillende groepen per week hebben. Dat is veel.

Hoeveel groepen/klassen geef jij gemiddeld per week les?

	bao	vo
1	56%	1%
2	25%	1%
3	13%	2%
4	5%	7%
5	1%	12%
6	0%	14%
7	0%	16%
8	0%	20%
9	0%	8%
10	0%	18%

De werkdruk wordt door starters direct als hoog ervaren. Reden om daar extra naar te kijken: bijna 90 procent ervaart de werkdruk als hoog of erg hoog in basis en voortgezet onderwijs.

	bao	vo
erg laag	0%	0%
Laag	0%	1%
Neutraal	11%	12%
Hoog	59%	55%
erg hoog	30%	32%

Die werkdruk wordt voornamelijk veroorzaakt door de administratieve last. Geven we een rangorde per gevraagd onderwerp op een vijfpuntsschaal dan ziet die er als volgt uit:

administratie	4,3
niet lesgebonden taken	3,9
leerlingen met speciale zorg	3,8
klassengrootte	3,5
vergaderingen	3,5
verwachtingen leidinggevenden of collega's	3,4

Veeleisende ouders

Daarnaast was het mogelijk om nog andere factoren in een open vraag aan te geven. Veel van de antwoorden waren direct verbonden met de klassengrootte (hoeveelheid nakijkwerk en mentoraat in het voortgezet onderwijs) of zorgleerlingen (basisonderwijs) maar één nieuwe factor sprong er bovenuit in beide sectoren: het contact met ouders en veeleisende ouders. In het basisonderwijs werd dat in de open antwoorden 166 maal genoemd en in het voortgezet onderwijs 169 keer.

Uitgesplitst naar sector ligt dat iets anders. Administratie blijft op één, maar in het vo is de klassengrootte meer een probleem, terwijl in het po de kinderen met een speciale zorgbehoefte hoog scoren.

		bao	vo
Klassengrootte	erg weinig	3%	2%
	weinig	17%	12%
	neutraal	30%	22%
	veel	40%	45%
	erg veel	10%	20%
Administratie	erg weinig	0%	0%
	weinig	2%	5%
	neutraal	9%	19%
	veel	47%	50%
	erg veel	43%	26%
Vergaderingen	erg weinig	1%	1%
	weinig	10%	15%
	neutraal	44%	38%
	veel	37%	36%
	erg veel	8%	11%
Leerlingen met speciale zorgbehoefte	erg weinig	0%	2%
	weinig	4%	9%
	neutraal	17%	33%
	veel	52%	39%
	erg veel	26%	17%
Niet-lesgebonden taken	erg weinig	0%	1%
	weinig	3%	10%
	neutraal	27%	25%
	veel	49%	43%
	erg veel	21%	21%
Verwachtingen vanuit leidinggevende en collega's	erg weinig	1%	1%
	weinig	12%	12%
	neutraal	46%	43%
	veel	30%	32%
	erg veel	10%	12%

Begeleiding starters

Begeleiding van starters is de laatste jaren een belangrijk item. Tussen de sectoren zijn opmerkelijke verschillen. Zo lijkt het voortgezet onderwijs beginners veel beter op te vangen dan het basisonderwijs. Daar krijgt slechts de helft in het eerste jaar begeleiding. En dat terwijl de behoefte er wel degelijk is: van degenen die behoefte hebben aan begeleiding in het basisonderwijs, krijgt slechts de helft die.

Heb je het gevoel dat je op de opleiding genoeg bent voorbereid op je eerste jaar voor de klas?

	bao	vo
prima	5%	4%
Goed	9%	10%
voldoende	39%	48%
Slecht	40%	31%
erg slecht	7%	7%

Had je behoefte aan begeleiding in het eerste jaar? % ja

Bao	vo
91%	91%

Vrijwel alle starters hebben behoefte aan begeleiding. Slechts een klein deel denkt het alleen af te kunnen.

Heb je in het eerste jaar begeleiding gehad?

	bao	sbao	vo	vso	mbo	hbo
Ja	50%	48%	80%	70%	54%	40%
Nee	50%	52%	20%	30%	46%	60%

Had je behoefte aan begeleiding en heb je begeleiding gehad?

		Kreeg je begeleiding het eerste jaar?	
		Ja	Nee
Ja, ik had behoefte aan begeleiding	bao	49%	51%
	vo	78%	22%

Als je begeleiding hebt gehad, welk rapportcijfer geef je daar aan?

bao	sbao	vo	vso	mbo	hbo
7,1	6,9	6,8	7,0	7,1	6,5

Hoeveel uur kreeg je begeleiding?

	bao	vo
0 uur	4%	3%
0 tot 2 uur	65%	55%
2 tot 4 uur	24%	30%
Meer dan 4 uur	7%	12%

Werd er rekening gehouden in het rooster, taken of klassen met jou als starter?

	po	vo
Er werd in keuze voor klassen rekening met me gehouden	32%	42%
Ik kreeg vrijstelling van bepaalde taken	57%	57%
Ik hoefde niet aan alle commissies (kerst/werkweek/etc) deel te nemen	65%	56%
Ik kreeg meer tijd om mijn lessen voor te bereiden	15%	45%

De cao in het voortgezet onderwijs geeft in het eerste jaar 20 procent lesreductie en begeleiding voor starters. Heb jij dat gehad?

Ja	58%
Nee	30%
weet ik niet meer	11%

Zijn er ook mogelijkheden voor begeleiding ná het eerste jaar?

Ja	42%
Soms	46%
Nee	6%

In hoeverre heb je het gevoel dat begeleiding los staat van beoordeling?

	bao	vo
Er loopt enkel een beoordelingstraject	16%	10%
Het traject van begeleiding en beoordeling is met elkaar verweven	45%	39%
Begeleiding staat duidelijk los van beoordeling	39%	50%

Welke soort begeleiding zou jij graag gehad willen hebben in het eerste jaar?

	bao	vo
Een aangewezen collega aan wie je vragen kunt stellen	57%	50%
Een coach vanuit je eigen team	40%	40%
Specifieke bijscholing voor starters	40%	33%
Regelmatig klassenbezoek	38%	41%
Intervisie met ervaren collega's	37%	42%
Intervisie met andere starters	35%	38%
Een (onafhankelijke) coach buiten de eigen school	15%	15%
Video-observatie	13%	18%
Geen van alle	6%	8%

Welke soorten begeleiding zijn beschikbaar?

	bao	vo
<i>Een aangewezen collega aan wie je vragen kunt stellen</i>		
Ja, standaard voor iedereen	47%	60%
Ja, maar alleen op aanvraag	25%	23%
Weet ik niet	9%	8%
Nee	20%	9%
<i>Een coach vanuit je eigen team</i>		
Ja, standaard voor iedereen	13%	38%
Ja, maar alleen op aanvraag	18%	20%
Weet ik niet	20%	12%
Nee	49%	30%
<i>Een (onafhankelijke) coach buiten de eigen school</i>		
Ja, standaard voor iedereen	4%	2%
Ja, maar alleen op aanvraag	18%	11%
Weet ik niet	28%	32%
Nee	50%	55%
<i>Regelmatig klassenbezoek</i>		
Ja, standaard voor iedereen	43%	36%
Ja, maar alleen op aanvraag	22%	36%
Weet ik niet	4%	2%
Nee	31%	26%
<i>Video-observatie</i>		
Ja, standaard voor iedereen	5%	7%
Ja, maar alleen op aanvraag	37%	39%
Weet ik niet	9%	12%
Nee	50%	42%
<i>Specifieke bijscholing voor starters</i>		
Ja, standaard voor iedereen	9%	22%
Ja, maar alleen op aanvraag	11%	16%
Weet ik niet	25%	26%
Nee	56%	36%
<i>Intervisie met andere starters</i>		
Ja, standaard voor iedereen	13%	64%
Ja, maar alleen op aanvraag	9%	13%
Weet ik niet	15%	4%
Nee	63%	18%
<i>Intervisie met ervaren collega's</i>		
Ja, standaard voor iedereen	12%	18%
Ja, maar alleen op aanvraag	24%	23%
Weet ik niet	16%	15%
Nee	48%	44%

Starters en collega's

	bao	vo
<i>Hoeveel ruimte heb je voor eigen ideeën en invulling van je lessen?</i>		
erg weinig	2%	0%
weinig	11%	6%
neutraal	18%	10%
veel	54%	56%
erg veel	15%	28%
<i>Voel je je gesteund door ervaren collega's?</i>		
erg weinig	1%	2%
weinig	8%	7%
neutraal	19%	20%
veel	50%	55%
erg veel	20%	16%
<i>In hoeverre heb je het idee dat er ruimte is om kritisch te zijn op je leidinggevende of je collega's?</i>		
erg weinig	5%	5%
weinig	25%	30%
neutraal	37%	33%
veel	29%	30%
erg veel	4%	2%
<i>In hoeverre heb je het idee dat er wat wordt gedaan met je kritische opmerkingen of ideeën?</i>		
erg weinig	6%	12%
weinig	21%	28%
neutraal	44%	40%
veel	26%	18%
erg veel	3%	3%

Vaardigheden

Hoe capabel vindt jij jezelf op de volgende docentvaardigheden?

	bao	vo
<i>Oudergesprekken</i>		
erg slecht	0%	0%
slecht	6%	4%
neutraal	35%	23%
goed	53%	64%
erg goed	6%	8%

<i>Orde houden en grenzen stellen</i>	bao	vo
erg slecht	0%	0%
slecht	3%	10%
neutraal	18%	31%
goed	55%	48%
erg goed	24%	12%
<i>Duidelijke uitleg geven van leerstof</i>		
erg slecht	0%	0%
slecht	0%	1%
neutraal	16%	8%
goed	71%	63%
erg goed	13%	28%
<i>Taakgerichte sfeer creëren</i>		
erg slecht	0%	0%
slecht	2%	6%
neutraal	20%	40%
goed	64%	50%
erg goed	14%	4%
<i>Actief betrekken van leerlingen bij de lesstof</i>		
erg slecht	0%	0%
slecht	3%	5%
neutraal	24%	37%
goed	61%	53%
erg goed	12%	5%
<i>Instructie afstemmen op verschillende niveaus van leerlingen</i>		
erg slecht	0%	1%
slecht	2%	20%
neutraal	32%	45%
goed	55%	29%
erg goed	11%	4%
<i>Verwerkingsopdrachten afstemmen op verschillen tussen leerlingen</i>		
erg slecht	0%	1%
slecht	9%	30%
neutraal	37%	47%
goed	48%	19%
erg goed	6%	2%
<i>De ontwikkeling van leerlingen volgen en analyseren</i>		
erg slecht	0%	1%
slecht	7%	13%
neutraal	31%	45%
goed	51%	36%
erg goed	10%	4%

<i>Tijdig plannen en lessen voor te bereiden</i>	bao	vo
erg slecht	1%	1%
slecht	9%	14%
neutraal	24%	18%
goed	47%	43%
erg goed	18%	24%
<i>Communiceren met ouders</i>		
erg slecht	0%	0%
slecht	4%	5%
neutraal	26%	25%
goed	59%	62%
erg goed	10%	9%
<i>Communiceren met collegas</i>		
erg slecht	0%	0%
slecht	1%	1%
neutraal	15%	11%
goed	67%	70%
erg goed	17%	18%
<i>Administratie goed op orde houden</i>		
erg slecht	1%	2%
slecht	9%	12%
neutraal	27%	28%
goed	46%	46%
erg goed	16%	12%
<i>De grens tussen werk en privé bewaken</i>		
erg slecht	10%	10%
slecht	31%	38%
neutraal	25%	23%
goed	26%	22%
erg goed	8%	8%
<i>Alle taken van leraar binnen werktijd afkrijgen</i>		
erg slecht	25%	35%
slecht	39%	37%
neutraal	22%	16%
goed	12%	12%
erg goed	1%	1%